

23. Aug. 1835

SENDER

Martinus Rørbye

RECIPIENT

Frederikke Rørbye, f. Stockfleth

FACTS

Document type:

Letter

General comment:

Brev nr. 46 på Rørbyes liste over afsendte breve 1834-37.

Sender's location:

Amalfi

Recipient's location:

København

Mentioned people:

C.W. Eckersberg

Hero Diedrich Hillerns

Christian Frederik Holm

Peter Julius Kall

Heinrich Kümmel

Eduard Primavesi

John Rørbye

Nancy Gerhardine Rørbye

Christian Frederik Schiøtt

Charlotte Johanne Schiøtt, f. Schack

Bertel Thorvaldsen

Christian Trepka

Henriette Wulff

Peter Wulff

Archive:

Det kgl. Bibliotek, Acc. 1996/44

TRANSCRIPTION

Amalfi den 23de August 1835.

Hvorgjerne, kjæreste Moder ville jeg ikke oftere lade dig høre fra mig: du kan maaske med Grund synes at mine Breve ere noget siældne; men kunne jeg ganske følge min Tilbøielighed, da ville vist det meste af min Tiid gaae hen med at skrive til dig, og alle de kjære Mennesker hjemme; omendskjønt nu her omgiven af Alt, hvad Naturen har frembragt af Skjønt, hænger jeg dog med liige Kjærlighed ved det kjære Hjem; det vil siige meget beste Moder; de fleste Andre glemme her alle deres tidliigere Forhold, drømmer dem i Paradiis, og tænke med Grue paa engang at vende hjem; aldrig har jeg kunnet fatte dette; vel veed jeg, liige saa vel som hiine, at skatte mit Ophold i Italien; men aldriig vil jeg kunne glemme hvor kjært mit Hjem var mig, og dem jeg der elsker; og er saa den Tiid forløben, som min Bestemmelse er at tilbringe her, da iiler jeg med Glæde tilbage til dig; og er [veed] jeg end vis paa ogsaa at jeg ikke oftere kommer i et saa skjønt Land som Italien, saa er jeg dog vis paa igjen at see de Mennesker, der meene mig det vel. – Af mit siste Brev til Rose¹ har du formodentlig hørt, at jeg var her i Amalfi, og du vil af dette see, at jeg har forlænget mit Ophold her betydeligt; Stedet er saa skjøndt, at det virkelig koster mig Møie at rive mig løs herfra, og da jeg ogsaa her næsten bedre, end paa ethvert andet Sted, kan bruge min Tiid, har jeg ikke troet at handle urigtigt ved at blive; den eneste Forandring jeg her har foretaget mig, er at have forandre Logie, idet jeg efter nogen Tiid at have boet oppe i Klosteret, nu er nede i Byen, og liige ved Havet. Da jeg skrev Rose's Brev, sad jeg næsten indmuret i Klippen, nu sidder jeg som mit i Havet, jeg kan i Aften næsten indbilde mig at jeg sad paa Eidestone,² det blæser stærkt ude, og Havet bryder sine Bølger umiddelbart mod Grunden af Huuset; men det er bygget paa Klippen, og jeg kan med Rolighed tænke mig hos dig kjære Moder. Du seer rigtignok den 23de August som Dato for oven; men det vil ikke blive sluttet før jeg om nogle Dage, da jeg forlader Amalfi, og vender tilbage til Neapel, da træffer jeg der formodentlig Brev fra dig, og kan da heri ogsaa svare lidt derpaa; men var ikke dette min Plan, da turde jeg alligevel ikke her aflevere mit Brev, da det da var saa meget mindre sikkert om det kom i dine Hænder, da Postbudene imellem disse smaa Byer og Neapel ikke ere synderlig paaliidelige, jeg foretrækker derfor alletider hellere at lade Brevene blive lidt ældre, naaer jeg derved vinder den Sikkerhed selv at gaae med dem paa Posthuuset; mit Brev til Rose dat: Amalfi den 2den og 4de August er maaske derfor ogsaa kommen lidt silde, da det først kunne afleveres den 11te i Neapel, da min hessiske Ven Primaveci³ reiste dertil, og i hans Hænder blev det endogsaa da først

overgiven, da jeg havde faaet hans Æresord paa øjeblikkelig efter hans Ankomst at besørge Brevet, og jeg kan ikke tvivle paa at dette jo er skeedt. – Dog nu lidt om hvorleedes jeg har haft det her: og hvad dette angaaer, maae jeg gjentage hvad jeg i Rose's Brev yttrede, at jeg i det heele taget kun faae Steder har været saa tilfreds; hertil bidrog ogsaa meget at der næsten heele Tiiden var unge Kunstnere, som jeg deels tidligere kjendte fra Rom, eller med hvem jeg ogsaa her gjorde Bekjendtskab, og som alle vare særdeeles baade dueliige og vakre Folk, vi arbeidede sammen, spadseerede om Aftenen sammen, og havde saaledes mangan behagelig Tiime. Jeg kan ikke undlade, da jeg veed hvormeget Saadant kan interesere, at fortælle et Par smaae Anecdoter der saaledes hændte os: Folkene i Amalfi ere som overalt her saare næsgjerrige, omringer alletiider de Fremmede, og kan aldrig undlade at tiltale dem, og omendskjønt der io kommer mange til Amalfi er dog altid en Fremmed noget Nyt: en tysk Billedhugger,⁴ og en Arcitect⁵ som var der tillige med mig, gjorde fleere smaae Tuure med mig, og Folk var alt vandte til at see os, og i vores Udvortes var der ikke noget saa overordentligt Paaefaldende; de andre to havde rigtignok deres tyske Skjæg; men jeg saa saare fredelig ud; imidlertid, da vi ved Ave Maria en Aften gik op af den store Trappe til Kirken, stødte en Mand sin Kone meget alvorligt paa Armen, viiste hende os id[et] vi gik forbie, og sagde med den største Vished "questi soni turci" og Konen undlod ikke at betragte os fra øverst til nederst. Vi maatte Alle lee af dette, da det var den første Gang vi vare bleven holdte for Tyrker; da jeg kom hjem fortalte vi dette, og gjorde os tilgode over •2• den Vished hvormed Manden havde talt: Camerieren vilde paa en Maade trøste os idet han tilføjede, jeg skal siige dem mine Herrer disse Foilk ere Ignoranter; men tilføiede han man har ikke destomindre bedre Troe her til Tyrkerne, end til hinanden indbyrdes; ja vores Skydspatron den hellige Andreas, der staaer oppe paa Torvet ved Vandspringet, han var ogsaa en Tyrk – "hvorledes, er du gal", var den hellige Andreas en Tyrk ? – ja Signore han var født i Pallestina; – men efter den Regning, da var jo ogsaa Cristus, og alle øvrige Apostler liige saa gode Tyrker, si Signore – og det var virkelig Karlens fulde Overbeviisning at blodt de katolske vare Kristne, Cristus derimod var selv en Tyrk; og saaledes er i det heele tagen deres ganske Troe om Alt Religionen betræffende, den største Uviidenhed er overalt fremlysende. – Ved at opholde sig længere paa saadant et Sted bliver man efterhaanden bekjendt med en heel Mængde Folk, og man har sine tusinde Løier af at tale med Alle; thi at tale elske de uhyre; men de ere alle yderst høflige mod Fremmede, og saaledes til Omgang holder jeg næsten mere af Neapolitanerne end af Rommerne, den første er i det

Heele mere bevægelig og let, og gjør Alt for Fornøielser der er hans Liv; jeg troer at Climatet bidrager ikke lidet dertil, jeg synes virkelig, at endogsaa jeg kan føle her, en underlig Ligegyldighed ved alvorlige Forretninger og en vis Hang til Letsind, eller maaske bedre Sløvhed der udmærker dette Folk. Tænk dig hvorledes en Dag gaaer hen: de staae ikke meget tidlig op, arbejder ikke da synderlig, og iallfald varer deres Arbeide blodt til Kl 12; da spiiser man, og saa er Alt ikke alleene paa Landet, men ogsaa i Neapel i flere Tiimer liigesom uddødt, idet alle Boutiquer ere lukkede, og Alle sove; først Kl 4 tillader Heeden, at de igjen begynde at røre dem; men deres Arbeide om Eftermiddagen har paa flere Steder ikke meget at betyde, og om Aftenen seer man dem ganske leedige paa Torvet passiarende i store Grupper, og da er det rigtige Liv der først; men du kan ikke forestille dig hvor interessant, og hvor høist forskielligt det er fra hjemme. Det er unægtelig sandt, at man intet Sted saaledes kan glæde sig, naaer man er Kunstner, som her i Syden, deels fordi Alt her er saa høist malerisk, og deels ogsaa fordi en Kunstner her mere end paa [i] noget andet Land er agtet og elsket; man omgaaes her med alle Slags Folk, og man sees liige saa gjerne af den Fornemme, som af den Ringere, jeg kan umulig tænke mig Syden uden Kunstnere; siiger man at man er Kunstner hvor man kommer frem da bliver man bedre behandlet end mangeln anden Fremmed og saa lidt snydt, som Italieneren's Caracteer tillader ham det, og er Talen om Betalingen i Værtshuusene, da betale Kunstnerne ringere end 1/3 af hvad andre Fremmede betale og er dertil liige saa godt betjent. Men hvad der tit ærgrer mig her, er Fruentimmernes Uduelighed til alt huusligt Arbeide, du vilde f Ex: falde i Forundring, naaer kunde see hvorledes mit Linned seer ud; jeg eier ikke mere et Stykke uden det er sønderreven i Vasken, og da igjen rædsomt slet repareret, førend jeg kommer hjem maae du vist tænke paa noget nydt til mig; thi jeg forudseer om føie Tiid dets fuldkomne Ruin, og saaledes gaaer det mig næsten med min heele Garderobe, som uundgaaelig paa en Reise hvor man flakker fra et Sted til et andet, maae liide meget. – I det heele tagen, troer jeg at jeg har været temmelig flittig her i Amalfi, i det minste har jeg brugt min Tiid saa godt som det var mig muligt; jeg har gjort flere Studier her, hvoraf jeg agter at udføre i det mindste et [overstreget: deraf] i Vinter i Rom, saa at du formodentlig vi[.] see noget af Frugten fra mit Ophold i Amalfi hjemme, førend du seer mig selv; og dette bliver formodentlig det yderst maleriske Torv der som har allerede nu kostet mig meget Arbeide; men jeg haaber engang at skulle have lidt Fornøielse deraf, i det mindste har jeg allerede nu indhøstet Roes nok; Amalfitanerne af alle Stænder vare liigesom gale, for at komme til at see det, og omendskjøndt jeg havde som

en Slags Vagt hos mig, for at holde Folk borte var dette dog plat umuligt ganske, da det ikke kunne gaae an med Honoratiores, og ovenikjøbet, da de forsikrede mig om at om- •3• end deres Torv allerede oftere [var blevet] tegnet og malet af flere Kunstnere af forskellige Nationer, saa havde dog ingen gjort det saaledes, som jeg, de maatte alle tilstaae, at det var propriamente bello, bello, jeg hørte dette saa ofte om Dagen, at jeg var ganske kjed deraf; men jeg er for meget Menneske, til at det skulde være mig ubehageligt, at høre lidt Roes, og især da den blev meddeelt af Folk, der blot dømte efter deres naturlige Smag, uden at gjøre Fordring paa at være Kunstkjendere. Naaer jeg engang kommer hjem, skal jeg kunne fortælle mange pudsige Anecdoter om min Residentz om Formiddagen paa Torvet i Amalfi hvor jeg næsten sad som en Konge, og kunne kommandere Alle, da jeg er bleven temmelig bekjendt med Maaden at behandle disse Folk paa, det skeedte med det Gode eller med det Onde; men jeg fik altid min Villie sat igjennem, og det var mig næsten alle, som Festdage, der var mangegange vist 30 Mennesker omkring mig; men ingen turde komme et Skridt nærmere end jeg vilde, som oftest var et Blik nok, og jeg maatte smile ove dette Herredømme; men naaer jeg da, til andre Tider tegnede der, da tillod jeg dem næsten at sidde paa Ryggen af mig, passiarede med dem, og vi vare alle Venner, og jeg troer at det derfor ogsaa, til andre Tider, var mig lettere, at faae min Villie sadt igjennem, naaer jeg ikke ønskede deres Selskab; man skulde ikke troe det, men Præsterne ere næsten med de nysgjerrigste. Jeg havde endnu saa meget at fortælle om mit Ophold i denne lille Bye at jeg vel kunde fylde det heele Brev dermed; men der maae ogsaa gjøres Plads for Andet; da jeg imidlertid lovede førend jeg tog hjemmefra, at jeg paa det sandfærdigste skulde skrive hvorledes jeg befandt mig, og naaer jeg var syg, da vil jeg heller ikke her fordølge, at jeg var det nogle Dage temelig stærkt i Amalfi; jeg maatte formodentlig have forkjølet mig og befandt mig alt i flere Dage ilde, da jeg en Morgen da jeg var staaet op, var saa mat at jeg kaldte paa min Værtinde, for at hun kunde gjøre min Seng lidt istand, da jeg igjen vilde lægge mig lidt derpaa; men da hun var ifærd dermed, besvimede jeg paa Stolen hvor jeg sad, og da jeg kom til mig selv igjen var heele Familien om mig, og der er vist aldrig i mit Liiv udtalt saa mange catolske Bønner for mig før; den ene Helgen's Navn fulgte ovenpaa den andens, og formodentlig troede Folkene at det var det, som hjalp. Man bragte mig strax til Sengs, tildækkede mig stærkt, og jeg kom til at transpirere uhyre, imedens man i et væk gned mig omkring paa Hovedet med stærkt lugtende Urter; da Besvimelsen var forbi var jeg imidlertid, dog strax saa vel at jeg kunne smile over mange af deres Anstalter og over mig selv i den

Stilling, jeg kom til at tænke paa Hans Peder Her Kapitaen og paa Piigebørnene hjemme, der vare uhyre glade, da de passende troede, at anvende denne Anecdote paa Trepka,⁶ og denne forundret slet ikke viste, hvad det betydte da han ikke kjendte Historien; John⁷ kan vist erindre alt dette. Dog da jeg derpaa var kommen i den omtalte Transpiration, skiftede man mig immer Linned, jeg troer over 20 Gange, det er en vigtig Ting her i Italien aldrig at beholde det fugtige Linned paa til det tører; og jeg følte ogsaa snart at det heele nok dermed var forbi. Man bragte mig dog i et andet Værelse for Forandring af Luften, hvorpaa de ogsaa seer meget, og den anden Dags Aften var jeg alt saa vel, at jeg stod op, og gjorde Folkene den Glæde at bivaare deres Datters Bryllup, der den Dag var udsat fordi de ønskede at jeg skulde, som de sagde gjøre dem den Ære at deeltage deri. Jeg maae tilføie at man kan ikke tænke sig den Omhyggelighed hvormed Italienerne behandle Syge, det er mere, end man, med de største Fordringer kan vente, alle Øieblikke ere de hos en spørger om man Intet mangler, kjærtegner og klapper en paa Kinden, som et lille Barn, kort veed ikke hvad de Alt vil gjøre for at viise deres Opmærksomhed. –

Den 3die September i Neapel. Nu er jeg her igjen i Neapel, og iiler med at slutte mit Brev til dig kjæreste beste Moder: Jeg blev i Amalfi endnu nogle Dage efter den omtalte lille Sygdom, da jeg endnu havde noget der at bestille; men da det var forbi, havde jeg heller ingen Roe paa mig længere, jeg havde faaet Bud fra Neapel, at der laae Breve til mig, og dem iilede jeg efter, da jeg i den heele Maaned i Amalfi, der ingen havde ladet hente; et Par af de Breve jeg her igaar fik havde alt længe ventet mig her, det var nemlig dit Brev kjære Moder datteret den 11te Juli, og et Pengebrev fra Justitsraad Holm,⁸ som jeg vil beede John at takke ham ret meget for, og lad ham viide at jeg rigtig har modtaget, han beeder mig snart igjen at skrive ham til, og jeg skal ogsaa gjøre det. •2• Det 3die Brev jeg modtog var fra Rose datteret den 4de August, og derpaa skal jeg om faae Dage svare, for at hun ikke skal savne sit Brev hver Maaned, som jeg har lovet hende den kjære gode Piige, du maae ikke troe, at jeg holder mindre af hende nu end da jeg var hjemme, kjære Moder; nei, [jeg] ret tænker alletider uhyre meget paa hende, og glæder mig allerede til da, naaer jeg igjen skal see hende og dig kjæreste beste Moder. Dog nu, hvad dit Brev angaaer hvori du taler om alle Nancy's⁹ Historier, da haaber jeg at naaer du seer disse Linnier, da vil Alt have jævnet sig saa godt, som det nu engang lod sig gjøre; jeg kan ikke nægte at jeg uhyre har misbilliget heele hendes Opførsel; men jeg maae tilstaae jeg kunde næsten aldrig vente stort bedre af Nancy hvis Karacteer aldrig behagede mig, og jeg takker Gud for, at •1• hun tilsidst dog traf saa godt som hun gjorde; thi saa vit

som jeg kjender Kall¹⁰ har jeg altid ret godt kunnet liide ham, naaer han nu blodt maae viide at holde Nancy Stangen, da kan Alt endnu maaske blive godt. Da de som du skriver formodentlig nu har haft Bryllup, maae du gratulere dem fra mig, havde jeg været hjemme eller tidligere viidende om alle disse Historier, forsikrer jeg dig om, hun skulde have faaet en drøi Lectie af mig, om det end havde været hende nok saa meget imod; thi hendes Opførsel var afskyelig – dog lad nu Alt dette være glemt. – Det Brev du siger du har skrevet mig til med Leutenant Wulff¹¹ med Fregatten kjære Moder, har jeg ikke faaet; spørg ham dog derom, og hvorledes han kan have baaret sig ad dermed, da jeg dog langt om længe fik Rose's Brev og Penge[?].

Da jeg nu mod Slutningen af denne Maaned reiser tilbage til Rom, maae der ingen Breve mere sendes mig her; men derimod for fremtiden dertil, og under den vanlige Adresse; jeg haaber, at da nu igjen Brevvexlingen bliver ordentligere end den har været i denne Sommer. – Lev vel kjæreste gode Moder, hils Rose og alle de kjære Sødskende, Schiøttes¹² og alle vore Venner ret meget fra din hengivne Søn Martinus

●4●

Vil du ogsaa beede John at lade Holm viide at jeg reiser til Rom. – Man lever her i Frygt for Coleraen, som man siger er i Florentz og Livorno, men ingen veed noget rigtigt. Naar du engang spadseer ud vil du maaske, vis det ellers ikke er dig imod, gjøre Eckersberg¹³ en lille Visite og hilse ham ret meget fra mig, jeg har ikke villet skrive, da jeg sant at siige troer at Postpengene maaske kunne synes ham for store. Som jeg hører er Torvaldsen¹⁴ endnu i Rom, og lige langt fra den i Foraaret bestemte Reise, nu troer jeg næsten at han ikke mere kommer til Danemark, han bliver immer mere og mere ubestemt; med all hans Talent og hans Penge, er han langt fra lykkelig, jeg byttede ikke Sind med ham, og ønskede langt fra ikke bestandig at leve i Italien, saa kjært kan jeg aldrig faae det skønne Land. Lev vel vil du lade Wulff's¹⁵ hilse fra mig.

¹ Brevet er nr. 45 på Rørbyes liste over afsendte breve 1834-37, men er ikke bevaret.

² Dvs. Eddystone Rocks med dets berømte fyrtårn.

³ Eduard Primavesi.

⁴ Heinrich Kümmel.

⁵ Hero Diedrich Hillerns.

⁶ Formodentlig Christian Trepka.

⁷ John Rørbye.

⁸ Christian Frederik Holm.

⁹ Nancy Gerhardine Rørbye.

¹⁰ Peter Julius Kall.

¹¹ Peter Wulff.

¹² Christian Frederik Schiøtt og Charlotte Johanne Schiøtt, f. Schack.

¹³ C.W. Eckersberg.

¹⁴ Bertel Thorvaldsen.

¹⁵ Peter Wulff og dennes søster, Henriette Wulff.

1822
 1823
 1824
 1825
 1826
 1827
 1828
 1829
 1830
 1831
 1832
 1833
 1834
 1835
 1836
 1837
 1838
 1839
 1840
 1841
 1842
 1843
 1844
 1845
 1846
 1847
 1848
 1849
 1850
 1851
 1852
 1853
 1854
 1855
 1856
 1857
 1858
 1859
 1860
 1861
 1862
 1863
 1864
 1865
 1866
 1867
 1868
 1869
 1870
 1871
 1872
 1873
 1874
 1875
 1876
 1877
 1878
 1879
 1880
 1881
 1882
 1883
 1884
 1885
 1886
 1887
 1888
 1889
 1890
 1891
 1892
 1893
 1894
 1895
 1896
 1897
 1898
 1899
 1900

[illegible]

[illegible]

EX-100
93. Sept 13